

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven aan de Korfgraaf te Hellouw, gemeente Neerijnen (Gld.)

P.J.A. Stokkel

ARC-Rapporten 2008-89

Geldermalsen
29 augustus 2008
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven aan de Korfgraaf te Hellouw, gemeente Neerijnen (Gld.)

ARC-Rapporten 2008-89
ARC-Projectcode 2008/076

Opdrachtgever
D. van der Meijden; contactpersoon: dhr. P. Kerkhoff
Bevoegd gezag
Gemeente Neerijnen, dhr. P. van Boxtel
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer proefsleuvenonderzoek
28025

Tekst
P.J.A. Stokkel
Afbeeldingen
P.J.A. Stokkel & M.C. Botermans
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — M.J.M. de Wit

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 29 augustus 2008

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Namens dhr. D. van der Meijden heeft dhr. P. Kerkhoff van bouwkundig ingenieursbureau Kerkhoff opdracht verleend aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) voor het uitvoeren van een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven op een locatie aan de Korfgraaf te Hellouw, gemeente Neerijnen. Op de onderzoekslocatie worden woningen gerealiseerd. Conform de per 1 september 2007 in werking getreden Wet op de archeologische monumentenzorg dient eerst de archeologische waarde van de locatie in kaart te worden gebracht. Daarom zijn op 14 december 2007 een bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd op het terrein. Uit de onderzoeksresultaten werd geconcludeerd dat het terrein verder moest worden onderzocht door middel van proefsleuven (Thijs & Wullink 2008). Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd op 9 april 2008, waarbij de projectleiding in handen was van drs. P.J.A. Stokkel. De veldtechniek was in handen van ing. M.C. Botermans. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

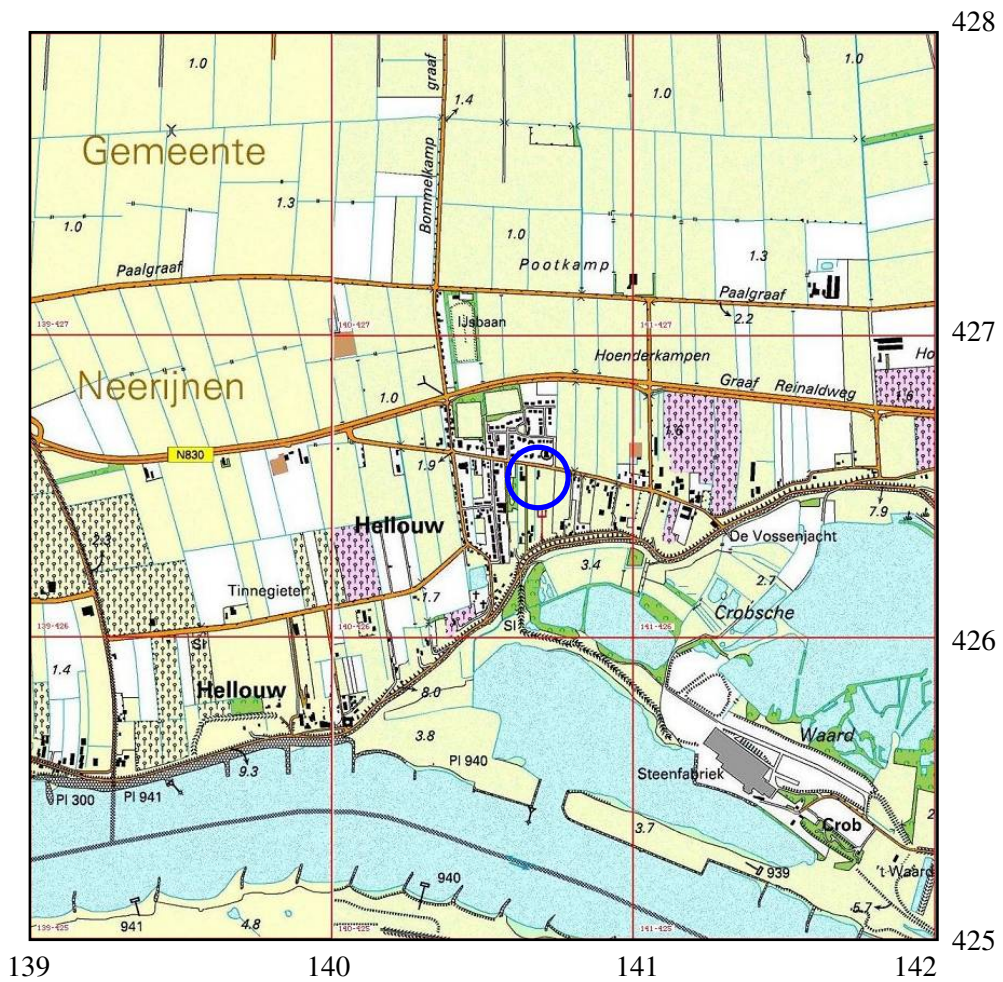
De onderzoekslocatie ligt ten zuiden van de Korfgraaf, tussen Korfgraaf 26 en 28. De locatie heeft een oppervlak van 2.400 m². Op dit deel zullen twee woningen worden gerealiseerd. De locatie is momenteel in gebruik als weiland (afb. 1).

1.3 Objectgegevens

Provincie	Gelderland
Gemeente	Neerijnen
Plaats	Hellouw
Toponiem	Korfgraaf
Kaartblad	39C
Coördinaten	ZW: 140.649/426.522 NO: 140.773/426.548 NW: 140.649/426.571 ZO: 140.770/426.510
Periode	Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd
Geologie	Formatie van Echteld
Geomorfologie	Rivierkom en oeverwalachtige vlakte
Bodem	Poldervaaggrond

1.4 Voorgaand onderzoek

In het bureauonderzoek (Thijs & Wullink 2008) kwam naar voren dat de onderzoekslocatie op de grens van de oeverwallen van de Waal en de hierachter gelegen komgebieden ligt. Het dorp Hellouw dateert van voor het jaar 850 n. Chr., maar is

Legenda

 Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

in de loop der eeuwen bij diverse dijkdoorbraken (deels) weggevaagd. Desalniettemin heeft de onderzoekslocatie een middelhoge archeologische trefkans volgens de cultuur-historische waardenkaart van de provincie Gelderland.¹ Deze archeologische trefkans geldt voor archeologische resten uit de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Uit historisch kaartmateriaal is gebleken dat de locatie sinds 1832 niet bebouwd is geweest en altijd als weiland is gebruikt. Er zijn geen aanwijzingen voor bodemversturende activiteiten. Met een booronderzoek is de bodemopbouw van de onderzoekslocatie onderzocht. Op de locatie is tot een diepte van 50 à 90 cm lichte klei (Ks2/Ks3) aangetroffen. Hieronder is via een geleidelijke overgang zware klei aangetroffen (Ks1). Tot een diepte van 1,2 à 1,5 m –mv komen roest- en reductievlekken voor. Onder dit niveau is de bodem permanent gereduceerd en heeft deze een grijze kleur. Het aangetroffen bodemprofiel op de locatie wordt geklassificeerd als een poldervaaggrond. De zware klei is in de ondergrond vanaf een diepte van circa 1,80 m –mv ongerijpt en heeft hierdoor een erg slappe structuur. Op een diepte van circa 2 m –mv is een sterk humeuze tot venige laag aanwezig. Ook dieper in de ondergrond komen lak- en veenlagen voor. Deze lagen hebben een hoger organisch stofgehalte dan de tussenliggende zware (kom)klei en zijn toe te wijzen aan de groei van moerasvegetatie op de locatie. Omdat in de boringen baksteengruis en aardewerk was aangetroffen, werd een vervolgonderzoek geadviseerd. De kans dat hier een vindplaats aanwezig is werd aannemelijk geacht.

1.5 Doel van het onderzoek en vraagstellingen

Doel van het IVO door middel van proefsleuven is het vaststellen van de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering), teneinde tot waardstelling te kunnen komen. In het Programma van Eisen (PvE), dat is opgesteld door mw. drs. M.J.M. de Wit (ARC bv) en is goedgekeurd door dhr. P.G.C.R. van Boxtel (teammanager Bouw en Wonen van de gemeente Neerijnen), zijn de volgende vraagstellingen geformuleerd:

- 1 *Bevinden zich in de proefsleuf archeologische sporen en vondsten, waaruit bestaan deze en wat is de ouderdom?*
- 2 *Wat is de conservering van de sporen en vondsten?*
- 3 *Wat kan de materiële cultuur zeggen over de aard van de bewoning? Kunnen bijvoorbeeld de organische resten iets zeggen over de voedsleconomie?*
- 4 *Wat is de stratigrafische relatie tussen de sporen en vondsten en de bodemopbouw? Zijn de sporen en vondsten te koppelen aan bijvoorbeeld de dijkdoorbraak uit 1709?*

1.6 Werkwijze

Alvorens het veldwerk te beginnen zijn met behulp van GPS vier piketten uitgezet door ingenieursbureau BCC. Op de onderzoekslocatie is één proefsleuf gegraven met een breedte van 5 m en een lengte van 35 m. De sleuf was exact noord-zuid georiënteerd. Het meetsysteem kon door de uitgezette piketten gerelateerd worden aan het landelijke RD-coördinatensysteem. Het graafwerk is verricht met behulp

¹www.gelderland.nl

van een graafmachine met een gladde bak. Het eerste vlak is direct onder de bouwvoor aangelegd, op ca. 40 cm –mv. In dit vlak was één spoor zichtbaar. Omdat in het veld al duidelijk was dat dit spoor (een sloot) uit de 19e of 20e eeuw dateert, is de sleuf verder verdiept naar een tweede vlak op ca. 90 cm –mv. Bij zowel de aanleg van de vlakken als in de vlakken zelf zijn vondsten verzameld in vakken van 5×5 m. Vondsten die aan grondsporen of lagen konden worden gerelateerd, zijn in deze context verzameld. Er is gebruik gemaakt van een metaaldetector, zowel bij het aanleggen van het vlak als bij het doorzoeken van het stort. De leesbare vlakken zijn getekend (schaal 1:50), gefotografeerd en gewaterpast. De in vlak 1 aangetroffen sloot is voordat verdiept werd naar vlak 2, gecoupeerd om de aard en de gaafheid van dit spoor te bepalen. De coupe is getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd. Eén lengteprofiel is gedocumenteerd (het oostprofiel) door middel van een kolomopname en fotografie. Na afloop is de proefsleuf weer dichtgemaakt.

2 Resultaten

2.1 Bodemopbouw

De bodem op de onderzoekslocatie is gedeeltelijk intact en de bodemopbouw zoals beschreven in het booronderzoek blijkt accuraat (afb. 2). De bodem bestaat van boven naar onder uit:

- een bouwvoor met een dikte van 40 cm die bestaat uit zandige klei,
- daaronder een ca. 50 cm dik, matig siltig kleipakket,
- gevolgd door een pakket zwak siltige klei (Formatie van Echteld) .

2.2 Sporen en structuren

Op de onderzoekslocatie is één spoor aangetroffen dat in de 19e of 20e eeuw gedateerd kan worden (afb. 7). Het betreft een noord-zuid georiënteerde sloot (afb. 4). Een topografische kaart uit het begin van de 20e eeuw laat zien dat op de onderzoekslocatie meerdere noord-zuid georiënteerde slootjes liggen (afb. 3). Twee van deze sloten zijn tegenwoordig nog zichtbaar aan de oost- en de westzijde van de onderzoekslocatie. Precies tussen deze twee sloten lag nog een derde sloot, die is aangetroffen bij het proefsleuvenonderzoek. De sloot had twee vullingen: de originele slootvulling en een dempingspakket. Opvallend was dat in de slootvulling een laag twijgen lag die in de lengterichting in de sloot was geplaatst (afb. 5). De precieze functie van deze twijgen is onbekend. Het is mogelijk dat de twijgen de waterdoorvoering ook na demping van de sloot moesten waarborgen. Het water kon dan in de ruimtes langs de deels weggerotte twijgen blijven stromen. Een andere mogelijkheid is dat deze twijgen een deel van een schoeiing vormden, die moest zorgen dat de sloot niet inkafde. Naast dit recente spoor zijn geen archeologische resten aangetroffen.

Tijdens het onderzoek is een hoeveelheid vondstmateriaal geborgen, waaronder aardewerk, metaal en bouw materiaal. Een scan door specialisten van ARC bv wees echter uit dat dit materiaal eveneens uitsluitend uit de 19e en 20e eeuw dateert. Aangezien het (sub)recent materiaal betreft dat niet uit een archeologische context

Afbeelding 2 Foto van de bodemopbouw, gefotografeerd in het oostprofiel. Foto: M.C. Bortmans.

Afbeelding 3 De onderzoekslocatie (blauwe cirkel) op een topografische kaart uit 1900. Bron: www.kich.nl.

Afbeelding 4 De recente sloot (rechts) zoals deze is waargenomen in vlak 2. Foto: M.C. Botermans.

Afbeelding 5 Detail van takken in de sloot. Foto: M.C. Botermans.

afkomstig is, is in overleg met het bevoegd gezag besloten het vondstmateriaal niet verder uit te werken.

3 Conclusies en aanbeveling

Bij het proefsleuvenonderzoek in Hellouw zijn geen archeologisch waardevolle resten aangetroffen. Daarom is alleen de eerste onderzoeksvraag zoals gesteld in het PvE te beantwoorden:

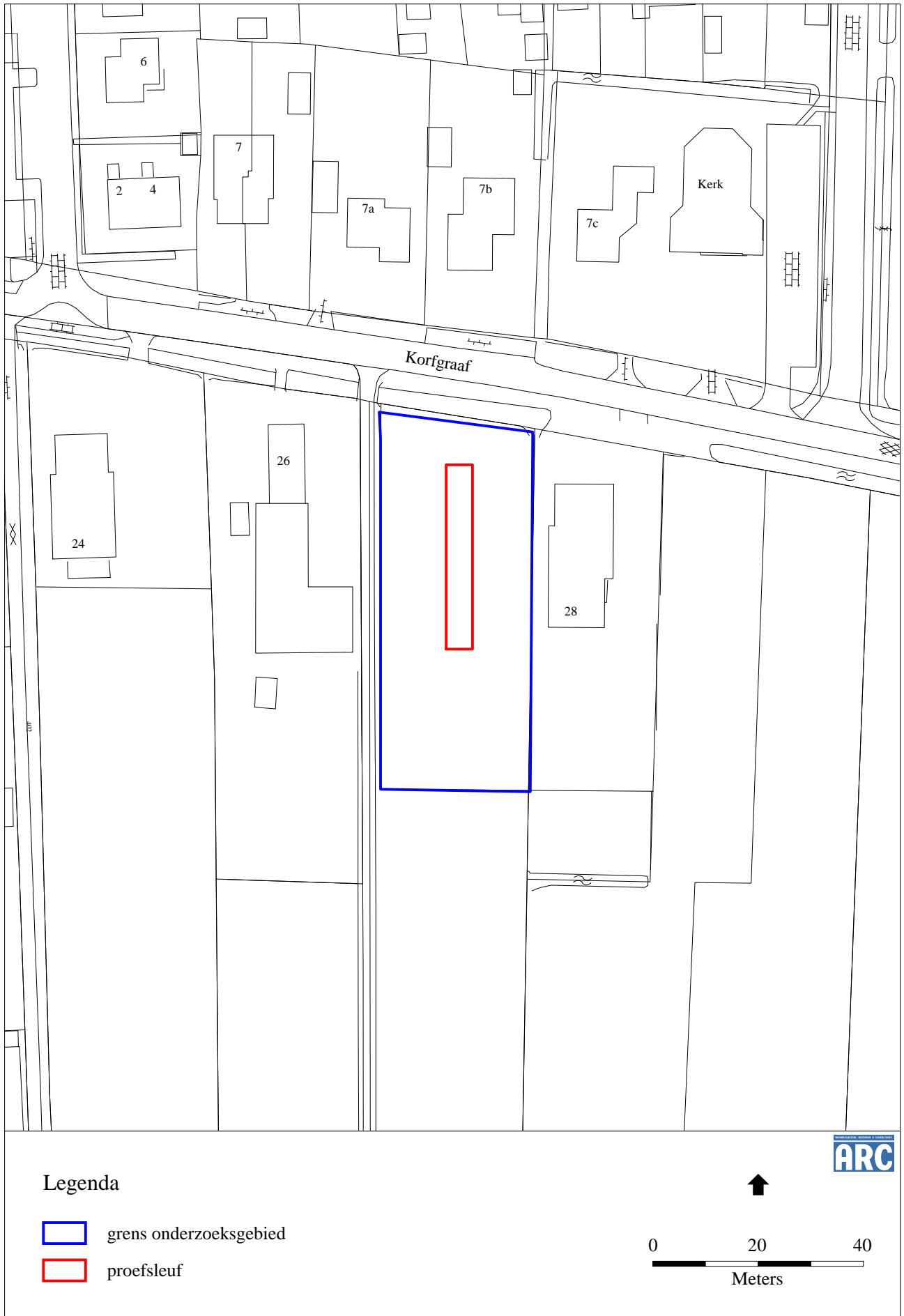
- 1 *Bevinden zich in de proefsleuf archeologische sporen en vondsten, waaruit bestaan deze en wat is de ouderdom?*

Afgezien van een recente sloot zijn geen archeologische sporen en vondsten aangetroffen.

Het proefsleuvenonderzoek heeft uitgewezen dat er geen vindplaats op de onderzoekslocatie aanwezig is. De onderzoekslocatie kan derhalve vrijgegeven worden.

4 Samenvatting

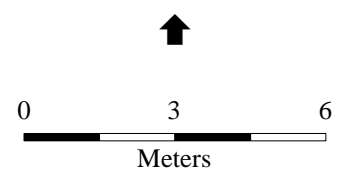
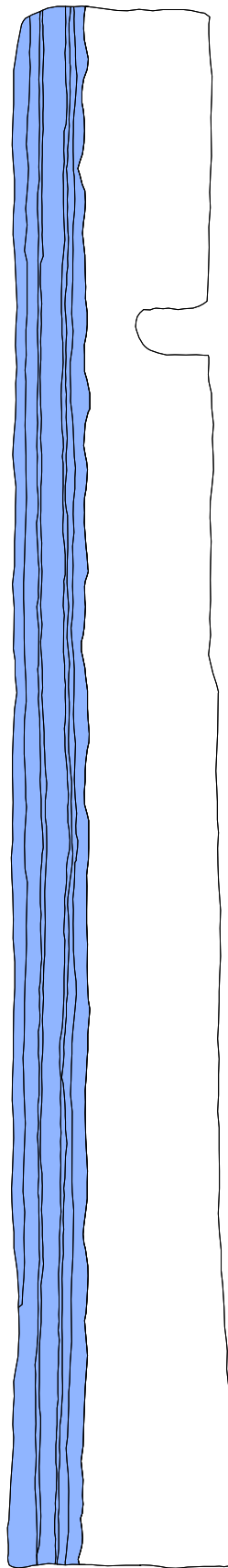
Bij het proefsleuvenonderzoek in Hellouw zijn geen archeologisch waardevolle resten aangetroffen. Het enige spoor dat is aangetroffen bleek een recente sloot te zijn, die terug te vinden is op de kadastrale kaart uit 1900. Aangezien er geen archeologisch waardevolle sporen zijn aangetroffen, kan niet gesproken worden van een vindplaats.

Afbeelding 6 Locatie van de proefsleuf. Kaart: P.J.A. Stokkel.

Legenda

- natuurlijke bodem
- sloot

Afbeelding 7 Overzicht van de proefsleuf met daarin de recente sloot. Kaart: P.J.A. Stokkel.

Literatuur

Thijs, W.J.F. & A.J. Wullink, 2008. *Een archeologisch bureau-onderzoek (BO) en inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen, op drie percelen aan de Kortgraaf te Hellow, gemeente Neerijnen (Gld.)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2008-11).